

Puhetyyliä metamorfoosit todistajanlausunnon tulkkauksessa

Nina Isolahti
Tampereen yliopisto
Kieli- ja käännöstieteiden laitos

Abstract

The article deals with features of the speaker's lexicon during court interpretation. The study is based on transcripts of authentic interpreter-mediated court investigations that were analyzed using a corpus approach. The analysis of the data shows that interpreters strive to be loyal to the situation in which conversation takes place and to the juridical macrocontext. This might lead to a wrong understanding of the identity (personality) of the speaker by the recipient. Overemphasizing the features of speakers' idiolect, again, might lead to a major misrepresentation of the information included in the source message. The interpreter's endeavor of using special legal terms might also complicate the communication process.

1 Johdanto

Tässä artikkelissa tarkastellaan oikeuskäsittelyssä tapahtuvaa suullisen todistelun tulkkausta. Suullisen todistelun uskottavuuden arvioinnin kannalta on tärkeää, että tuomioistuimien saa todistelutarkoituksessa annetun viestin nimenomaan sen sisältöisenä, minkä sisältöiseksi viestijä on sen tarkoittanut. Tämä on syynä siihen, että oikeustulkkauksessa korostetaan viestin kaikkien ainesosien välittämisen tärkeyttä (oikeustulkkauksen tarkkuuden vaatimuksista ks. esim. Driesen 1992; González, Vásquez & Mikkelsen 1991: 16, 272; Hale 2004: 8–9; Mikkelsen 2000: 50, 61; Moeketsin 1999: 100).

Vastaavuutta käsitellään ja tutkitaan monesti leksikaalisten yksiköiden vastaavuutena (esim. Barik 2002; Dam 2002). Esimerkiksi Dam (2002) vertailee ainoastaan alkuperäisviestin ja tulkkeen leksikaalista vastaavuutta. Analyysit, joissa lähtö- ja tulokielisiä puhuntoja vertaillaan keskenään virheitä ja poisjättöjä tarkastellen, perustuvat lingvistisen ekvivalenssin ihanteeseen (Gile 1992: 188). Tämän tyyppinen tutkimus näyttää jopa naiivilta nykytiedon valossa (Setton & Motta 2007: 204). Käsitelmäni mukaan leksikaalinen vastaavuus sinänsä ei kuitenkaan ole itsetarkoitus, vaan sitä voidaan pitää yhtenä tarkkuuden osa-alueista.

Leksikaalisten yksiköiden täsmälliselle välittämiseksi todistajanlausunnon tulkkauksessa on olemassa useita perusteita:

- 1) Oikeusviestinnässä sanavalinnalla saattaa olla yllättävän tärkeä rooli. Kuulustelussa syyttäjän tai oikeusavustajan kysymyksen sanamuoto voi olla tarkkaan harkittu puolustuksen tai syyttäjän strategian kannalta. (Colin & Morris 1996: 21; Kiesiläinen & Niemi-Kiesiläinen 2000: 190.)
- 2) Sanavalinnoilla voidaan jopa manipuloida todistajan muistia ja johtaa todistajaa (tarkoituksesta tai tarkoituksellisesti) harhaan (Haapasalo 2000: 58).

MikaEL

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu

Electronic proceedings of the KäTu symposium on translation and interpreting studies

3 (2009)

3) Merkitystä on myös todistajan tai osallisen lausunnossaan käyttämällä sanoilla. Kuulusteltava pyrkii kertomuksessaan käyttämään sellaisia sanoja ja ilmaisuja, jotka parhaiten kuvaavat hänen käsitystään tapahtumakulusta.

4) Puhujan käyttämät sanat ovat osa hänen identiteettiänsä, persoonallisuuttansa ja sosiaalista asemaansa. Sananvalinta saattaa tehdä myönteisemmän tai huonomman vaikutuksen tuomareihin, mikä on omiaan lisäämään tai vähentämään todistelun uskottavuutta. (Colin & Morris 1996: 21.) Pienet ja merkityksettömältä vaikuttavat puhetyylin ja/tai -rekisterin muutokset voivat vaikuttaa alkuperäisen viestin (annetun lausunnon) arviointiin.

2 Aineisto ja menetelmä

Tutkimusaineistona käytettiin Tampereen yliopiston CIC-tulkkauscorpusta (Corpus of Court Interpreting at the University of Tampere). Korpus koostuu rikosoikeuden käsittelyssä tulkkienvälityksellä käytyjen vastaajien ja todistajien kuulustelujen äänitallenteista. Äänitallenteita on yhteensä yli 20 tuntia. Kuulusteluissa toimi 6 eri tulkkiä kieliparissa suomi-venäjä. Äänitallenteista 8 on litteroitu ja tallennettu sähköiseen tietokantaan¹. Litteroitu osuus käsittää tällä hetkellä 38 574 sanaa, mikä vastaa noin 4,5 tuntia äänitettyä aineistoa. Tallenteet sisältävät 4 eri tulkin suorituksia. Litteroidun aineiston käsittelyä varten on Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitoksessa käännöstieteen venäjän oppiaineessa kehitetty tarkoitukseen soveltuva korpustyökalu².

Tässä artikkelissa esiteltävä tutkimus perustuu korpusanalyysiin. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa korpustyökalun avulla saaduista venäjän- ja suomenkielisistä frekvenssilistoista poimittiin puhekieliset lekseemit sekä termit ja muut juridiselle kielenkäytölle ominaiset ilmaisut ja ilmaisujen osat. Poiminta tehtiin intuitiivisesti, ja tämän jälkeen tarkastettiin sanakirjan ja/tai lähikontekstin avulla, kuuluvatko kandidaatit kyseessä oleviin kielirekistereihin. Venäjänkielisten ilmaisujen tarkastukseen käytettiin Baranovin ja Dobrovolskin (2008) tuoretta idiomaattisten ilmaisujen tesarusta, Ožegovin ja Švedovan (1992) yksikielistä selittävää sanakirjaa, juridista ensyklopediaa (Tihomirova & Tihomirov 2002) sekä kahta nuorisoslangin verkkosanakirjaa (*Teenage* ja *Slovonovo*). Juridisten ilmaisujen tarkistamisessa käytettiin lähteenä lakitekstien kaksikielistä (suomi-venäjä) verrannollista FiRuLex-korpusta (Comparable Russian-Finnish Corpus of Legal Texts)³ ja muiden suomenkielisten ilmaisujen osalta Nykysuomen sanakirjaa (1990).

Sanat ja ilmaisut määriteltiin puhekielisiksi seuraavin kriteerein:

a) sanat, jotka sanakirjoissa on merkitty lyhenteillä *ark.* (arkityyli) ja *puhek.* (puhekieli) ja vastaavasti venäjänkielisissä lähteissä lyhenteillä *прост.* (просторечное 'arkityyli'), *народн.* (народное, 'kansanomainen') *устар.* (устаревшее 'vanhahtava tyyli'), *груб.* (грубое 'karkea'), *жарг.* (жаргонное 'jargon'), *снижен.* (сниженное 'alatyyli'), esimerkiksi: *мужик* 'äijä', *кәнпүүккә* 'мобильник, мобила, труба', *довести кого-либо* 'saada joku hikeentymään';

b) erilaiset karkeat ilmaisut, joita ei sanakirjoista löydy, esim. *убирайся отсюда* 'ala vetää täältä';

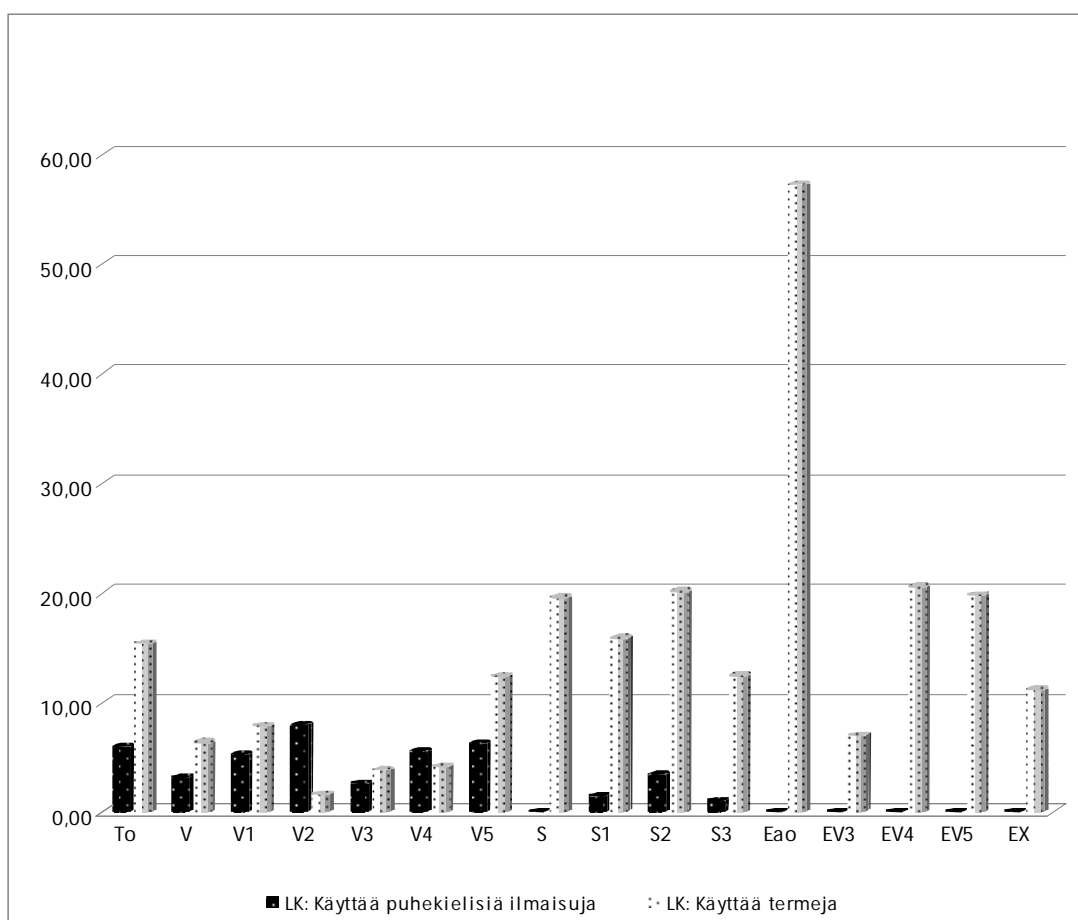
- c) slangisanat ja erilaiset vierasperäiset sanat mukaan lukien sanat, joita ei sanakirjoista löydy, kuten esimerkiksi (*из-за всей этой эскапады* '(koko tämän) skitsomenon (takia)' tai *бадега* (badega), jolla tarkoitetaan jonkinlaista 'juottolaa'⁴;
- d) deminutiivi-muotoiset sanat (hellittelymuoto) esim. *мои девочки* 'minun pimujani'.

Analyysin seuraavassa vaiheessa etsittiin, kuka oikeuskäsittelyn osallistujista oli käyttänyt kyseisiä sanoja ja ilmaisuja. Tiedot merkittiin laskentataulukkoihin, ja vasta tämän jälkeen tarkasteltiin tutkittavien sanojen ja ilmausten tulkausta vertailemalla lähtö- ja tulokielisiä viestejä keskenään.

3 Kielenkäyttö: juristi versus maallikot

Puhujan käyttämä sanasto heijastaa hänen sosiaalista ja/tai ammatillista identiteettiänsä, hierarkkista asemaansa ja ehkä myös persoonallisuuttansa. Tätä problematiikkaa on kaunokirjallisuuden kääntämisen osalta tutkittu laajemmin kuin oikeustulkauksen alalla. Tutkimukseni osoitti, että juristien ja maallikkojen kielenkäytössä on eroja. Kaaviossa 1 on esitetty juristien ja maallikkojen käyttämien puhekielisten ja juridisten ilmaisujen absoluuttisia frekvenssejä. Kaaviossa on puhekielisten ilmauksien määrät merkitty tummalla ja juridisten ilmaisujen määrät vaalealla. Puhujia on merkitty seuraavasti: maallikot – To, V, V1, V2, V3, V4 ja V5 (To = todistaja, V = vastaaja); syyttäjät – S, S1, S2 ja S3; avustajat (asianajajat) – EaO, EV3, EV4, EV5 ja EX. LK tarkoittaa lähdekieltä. Kaaviosta 1 näkyy, että juristit käyttävät maallikoihin verrattuna huomattavasti enemmän termejä ja ammattikielenkäyttöön kuuluvia ilmaisuja ja vastaavasti vähemmän puhekielisiä ilmaisuja.

Kaavio 1: Puhekielisten ilmaisujen ja termien käyttö

4 Tyyli- ja rekisterisiirtymät tulkattaessa

Millaista on sitten tulkkien kielenkäyttö? Onko tulkki omaksunut juristien virallisen kielenkäytön vai peilaako hän maallikkojen puhetapaa? Tutkimukseni osoittaa, että tulkit pyrkivät viranomaistilanteeseen mielestään paremmin sopivaan eli normatiiviseen kielenkäyttöön. He pyrkivät sopeuttamaan tulkkeen oikeussalin kielikulttuuriin ja sen takia suosivat termejä ja muita juridisia ilmaisuja.

1) Tavalliset **normatiivisen kielenkäytön ilmaisut** saattavat muuttua tulokielessä (TK) useammin tilanteeseen sopivimmiksi **termeiksi tai juridisen/virkakielen ilmaisuiksi** ja harvemmin puhekielisiksi. *Paperit* muuttuvat *asiakirjoiksi* (документы), *tarina* – *kuulustelukertomukseksi* (показания), *(pojan) pankkiasiat* – *(pojan) taloudellisiksi asioiksi* (финансовые вопросы сына). Tutkimusaineistosta löytyi vain muutama esimerkki, joissa normatiivinen ilmaisu muuttui tulkattaessa puhekielisemmäksi.

2) Puhujan **puhekieliset ja slangi-ilmaisut** muuttuvat tulkkauksessa seuraavasti:

a) Puhekieliset ja slangi-ilmaisut muuttuvat **normatiiviseksi** kieleksi tai jopa termeiksi. Taulukossa 1 on esitetty siitä muutama esimerkki. Vasemmassa sarakkeessa on vastaa-

jien puhunnokset ja oikeassa sarakkeessa niiden tulkkaukset. Puhekieliset ilmaisut ja niiden tulkkaukset on lihavoitu.

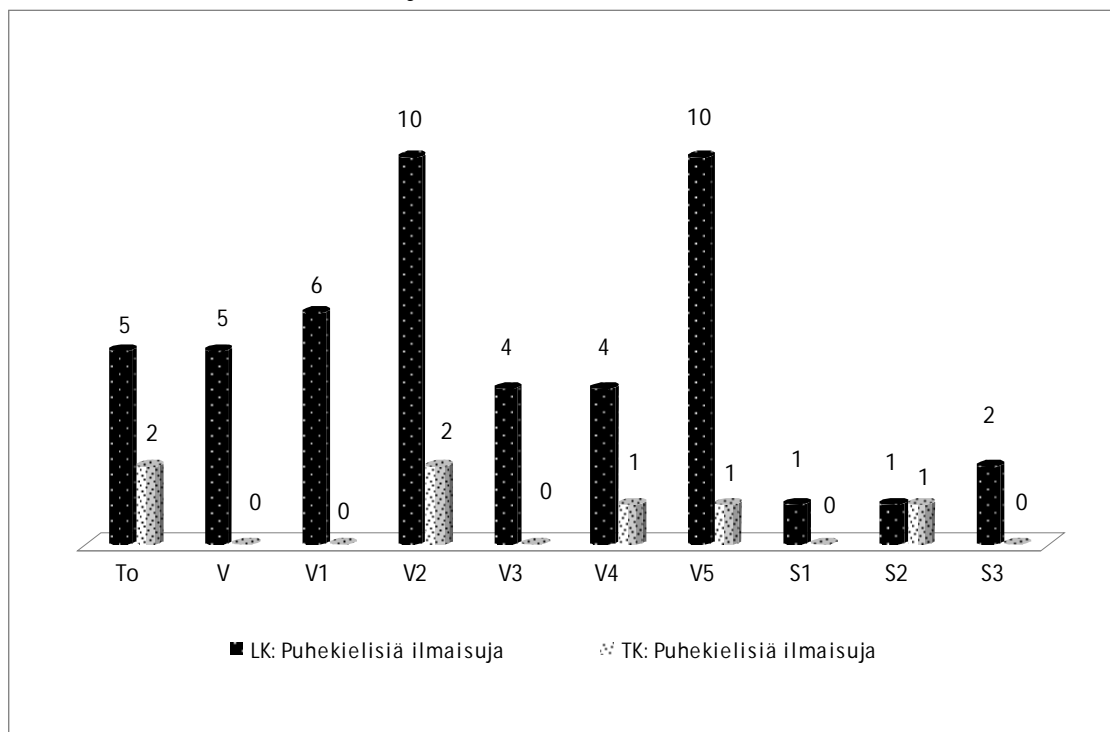
Taulukko 1: Esimerkkejä puhekielisten ja slangi-ilmaisujen muuttamisesta normatiiviseksi kieleksi tai termeiksi

Lähdekieli (LK)	Tulokieli (TK)
она просто мошенница 'hän on täys huijari '	hän (0.5) petoksella (0.3) sitä (0.2) tilannetta aiheuttanut
из-за (1.0) (ее ~0.8) всей этой эскапады 'koko tämän skitsomenon takia'	koko tämän asian takia
довел меня до состояния 'sai minut hikeentymään'	sai (0.2) minut siihen tilaan ⁵
mikäli olisin kiinnostunut tästä hommasta	если бы меня заинтересовало это хобби 'jos olisin kiinnostunut tästä harrastuksesta'

b) Tulkki saattaa myös **kiertää** puhekielisiä ja slangi-ilmaisuja tai jättää puhekielisiä ilmaisuja sisältäviä kohtia kokonaan **tulkaamatta**.

Vain harvat puhujan viestissä olevista puhekielisistä ilmaisuista tulkataan vastaaviksi puhekielisiksi ilmaisuiksi. Kaaviossa 2 on esitetty puhekielisten ilmaisujen absoluuttiset frekvenssit lähdekielellä (LK) ja niiden määrä tulkkauksessa tulokieleen (TK). Puhekieliset ilmaisut on merkitty tummalla lähtöviestissä ja vaalealla puheenvuoron tulkkauksessa. Esimerkiksi vastaaja 2 (V2) käytti puheenvuoroissansa 10 puhekielistä ilmaisua, joista ainoastaan 2 on tulkattu vastaaviksi puhekielisiksi ilmaisuiksi.

Kaavio 2: Puhekieliset ilmaisut ja niiden tulkkaus

Tulkki ei välttämättä aina edes ymmärrä slangi-ilmaisua. Esimerkissä 1 vastaaja kertoo omistavansa liikkeen käyttäen sanaa *бадега* (kohta 1). Sana ei ole tulkille tuttu ja tämä

MikaEL

5

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu

Electronic proceedings of the KäTu symposium on translation and interpreting studies

3 (2009)

joutuu kysymään sen merkitystä (kohta 2). Vastajaan on vaikea selittää tätä ilmaisua, mihin viittaavat tauot ja muut epäröinnin markkerit (kohta 3). Lopuksi vastaaja kertoo tämän paikan olevan 'erikoinen viini- ja herkkumuymälä' ja käyttää kuvauksessaan sanaa *специфический* 'erikoinen, erityinen' tarkoittaen sillä todennäköisesti nimenomaan sitä, ettei kyseessä ole mikään varsinainen viini- ja herkkumuymälä. Tulkki välittää kuitenkin muutta mutkitta tulokieleen, että vastaaja kertoo omistavansa viini- ja herkkumuymälän (kohta 4). Kielirekistereiden välinen siirtymä aiheuttaa merkittävän informaation muutoksen. TK:n viestin vastaanottaja saa vastaajan omistamasta juominkipaikasta neutraalin ja siistin kuvan.

Esimerkki 1.

- 1 Vastaja 1: (1.4) Вот (2.2) скажем (0.4) также у меня в P12 (0.9) (её ~0.3) есть (0.4) **бадега** 'sanotaan vaikka myös minulla P12:ssa on **badega**'
- 2 Tulkki 1: что это **бадега** 'mikä tämä on **badega**'
- 3 Vastaja 1: бадега это как (её ~0.4) (мм ~0.5) (0.8) вин- (0.2) какой-то (0.5) специфический винный (.) и деликатесный магазин 'badega se on kuten viini- jonkunlainen erikoinen viini- ja herkkukauppa'
- 4 Tulkki 1: Самой минulla он (.) (её ~0.5) (0.7) (её ~0.4) P12:ssa sellainen виini- ja herkkumuymälä

Kielirekistereiden välinen siirtymä aiheuttaa merkittävän informaation muutoksen myös esimerkissä 2. Vastaja haluaa kertoa, että esitutkinnassa kuulustelija painosti ('kiusasi') häntä vastaamaan tietyllä tavalla. Vastaja käyttää ilmaisua *следователь мучил меня* 'kuulustelija kiusasi/ahdisteli minua' (kohta 1). Ongelman aiheuttaa se, että sana *мучить* on monimerkityksinen. Sen merkitystä voidaan ilmaista sanoilla *ahdistaa, häiritä, kalvaa, kiusata, painaa, raadella, rääkätä, tuskastuttaa, vaivata ja kiduttaa* (MOT). Venäjänkielinen ilmaisu vaikuttaa jossain määrin puhekieliseltä, mutta tulkki pyrkii olemaan lojaali oikeudenkäsitteilyn kielelle ja valitsee kaikista merkityksistä sen, joka sopii parhaiten juridiseen kontekstiin ja tulkkaa kohdan ilmauksella *kiduttaa* (kohta 2). Näin suomenkieliset vastaanottajat kuulevat vastaajan väittävän, että tätä kidutettiin esitutkinnassa, mikä myös aiheuttaa lisäkysymyksiä ja kommentteja (kohta 3). Syyttäjän kysymyksen ja kommentin tulkkauksessa (kohta 4) tulkin on jo vaikea löytää sellaista venäjänkielistä ilmaisua, joka tekisi eron kiusaamisen ja kidutuksen välille, jotta vastaaja pystyisi ymmärtämään, miten hänen puheenvuoroonsa on reagoitu ja mitä häneltä halutaan saada selville. Viimein oikeusavustaja, jolla lienee parempi etukäteistieto esitutkinnan kuulusteluista, tulee väliin ja selittää vastaajan väittämän (kohta 6).⁶

Esimerkki 2.

- 1 Vastaja 5: (1.0) я уже сказал (.) что (0.4) мне (0.2) мне (0.2) следователь сказал (0.5) три раза признайся (0.7) и больше тебя **мучить** не буду (.) а я не хочу чтобы меня **мучили** 'kuten olin sanonut (.) minulle (0.2) minulle (0.2) kuulustelija sanoi (0.5) kolme kertaa myönnä (0.7) ja enkä **kiusa/ahdistele** enää sinua (.) ja minä en halua että minua kiusataan'
- 2 Tulkki 3: (0.5) ja kuten olen sanonut (.) tutkija sanoi (0.6) minulle (0.2) että minun pitää myöntää (0.2) kolme (0.6) kertaa (0.4) sen jälkeen hän ei enää **kiduta** minua (0.4) ja minä en halua että minua **kidutetaan**
- 3 Syyttäjä 3: (1.4) **kiduttaminen** on kielletty kuulustelukeino (.) mitä te tarkoitatte täällä [/ **kiduttamisella**] kaikennäköinen painostaminen on kiellettyä (.) mitä te tarkoitatte [nyt]
- 4 Tulkki 3: [так как] (.) а что вы (0.4) хотите сказать **мучить** [и] (0.9) [давление /] (0.6) оказывание давления (.) запрещено на (её ~0.5) допросах (.) что вы имеете ввиду

'koska (.) ja mitä te (0.4) haluatte kertoa **kiusata/ahdistella** ja (0.9) painostaminen (0.6) painostaminen on kielletty (ee ~0.5) kuulusteluissa (.) mitä tarkoittatte'

5 Avustaja 5: (0.7) kun hän käyttää tämmöistä sanaa **kidutus** niin ei tietenkään tarkoita tällaista (.) mitä (1.1) [jossain muualla on käytettävissä &&& ei tarkoita tätä [ja]]

6 Tulkki 3: [**мучение** это не оз- означает (ee ~0.6) [/ **физических**]] **мучений**
' [kiusaaminen/ahdistelu/piina se ei tar- tarkoita (ee ~0.6) [/ fyysistä]] **kärsimystä**'

3) Tulkkauksessa myös **juridiset ilmaisut** muuttuvat. Tutkimusaineistosta löytyi seuraavat muutokset:

a) Tulkki saattaa juridisen ilmaisun sijasta käyttää **ei-juridista** ilmaisua. Esimerkissä 3 syyttäjän käyttämä termi *takavarikoida* (kohta 1) on käännetty ei-juridiseksi ilmaisuksi *найму (что-либо)* 'löytää (jotakin)' (kohta 2).

Esimerkki 3.

1 Syyttäjä 2: mistä ovat peräisin (0.3) ne huumausaineet mitä teidän asunnoltanne (0.7) **takavarikoitiin**

2 Tulkki: откуда (.) у вас взялись эти наркотические средства которые **были найдены** (0.2) в вашей квартире
'mistä teille ilmestyi nämä huumausaineet jotka **löydettiin** teidän asunnossanne'

b) Tulkki saattaa **selittää** juridisen ilmaisun merkityksiä. Esimerkiksi *kaupunginhallituksen talousosaston* tulkki käänsi venäjäksi: *муниципальный отдел владеющий жильем* 'kaupungin hallinnon osasto, joka omistaa asuntoja'

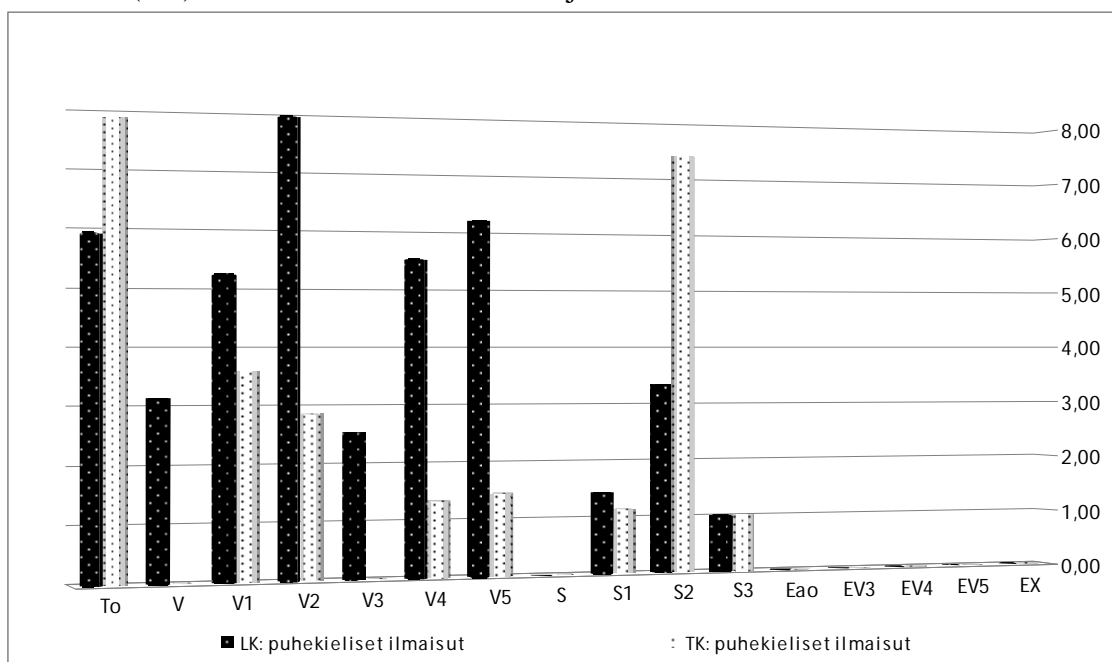
c) Tulkki saattaa tulkkeessaan käyttää jonkin termin **ylä- tai alakäsitetä** kuvailevaa termiä, esimerkiksi *valtakirja* muuttuu pelkäksi dokumentiksi (*документ* 'asiakirja') ja *esitutkinta* tarkemmin määrittelemättömäksi 'kuulusteluksi' (*допрос*), kun taas *telelataukset* täsmentyy tulkkeessa 'televalvonnaksi' (*теленаблюдения*).

d) Tulkki saattaa myös jättää juridisia ilmaisuja sisältäviä kohtia kokonaan **tulkkaamatta**.

Mielenkiintoista on myös se, että vaikka tulkit käyttävätkin ammattisanastoa, he eivät täysin omaksu juridista kieltä. Heidän tuottamansa kieli ei ole idiomaattista ja heidän käyttämänsä termit ovat eri termejä kuin juristien käyttämät. Tämä näkyy parhaiten prosessuaalisen sanaston käytössä. Juristit käyttävät aina termiä *avustaja*, mutta tulkit käyttävät termiä *asianajaja*. Vastaavasti käsiteltäessä esitutkinnan tapahtumia juristit käyttävät ilmaisuja: *esitutkinnassa kerroitte, esitutkinnassa teiltä kysyttiin*. Sen sijaan tulkit käyttävät vastaavissa tilanteissa ilmaisuja *tutkinnassa, tutkija kysyi*.

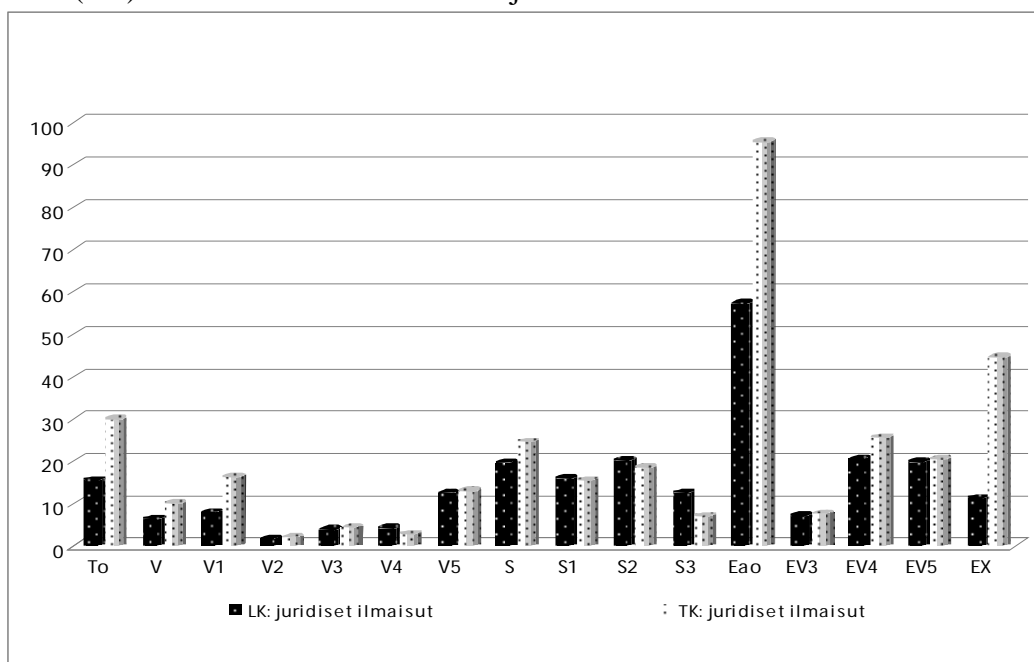
Edellä esitetyllä tavalla on mahdollista osoittaa, että sekä puhekieliset että juridiset ilmaisut muuttuvat tulkkauksessa. Seuraavaksi analyysissä tarkasteltiin puhetyyliin muutoksia jokaisen puhujan kohdalla omana kokonaisuutenaan eikä vain yksittäisten puheenvuorojen tasolla. Kaaviossa 3 on esitetty eri puhujien käyttämien puhekielisten ilmaisujen suhteelliset frekvenssit (kpl/1 000 sanaa) kaikissa heidän käyttämässään puheenvuoroissa ja vastaavasti kaikissa heidän puheenvuorojensa tulkkauksissa esiintyvien puhekielisten ilmaisujen suhteelliset frekvenssit. Kaaviosta 3 voidaan nähdä, että lähdekielellä tapahtuvan viestinnän puhetyyli muuttuu tulokielessä niin, että puhekielisten ilmaisujen määrä useimmiten vähenee.

Kaavio 3: Puhekielisten ilmaisujen suhteelliset frekvenssit lähdekielisessä (LK) ja tulokielisessä (TK) viestinnässä kunkin osallistujan kohdalla

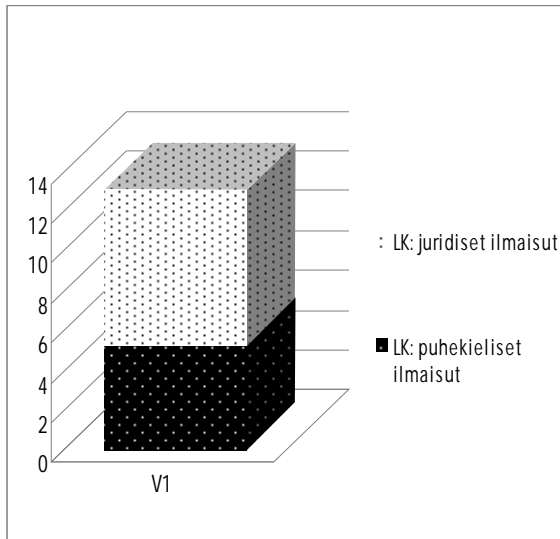
Kaaviossa 4 on esitetty eri puhujien käyttämien juridisten ilmaisujen suhteelliset frekvenssit (kpl/1 000 sanaa) kaikissa heidän käyttämissään puheenvuoroissa ja vastaavasti kaikissa heidän puheenvuorojensa tulkkauksissa esiintyvien juridisten ilmaisujen suhteelliset frekvenssit. Kaavio 4 osoittaa, että tulokielessä juridisten ilmaisujen suhteellinen määrä jää ennalleen tai monien puhujien kohdalla jopa kasvaa.

Kaavio 4: Juridisten ilmaisujen suhteelliset frekvenssit lähdekielisessä (LK) ja tulokielisessä (TK) viestinnässä kunkin osallistujan kohdalla

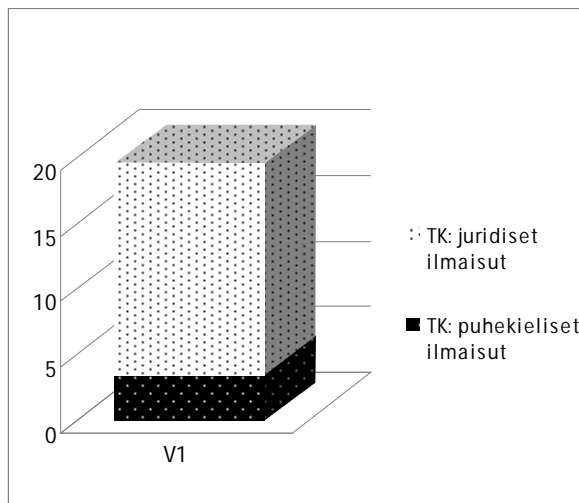

Näin voidaan todeta, että tulkkauksen tuloksena puhujan persoonallisuutta heijastava kielenkäyttö (puhujan idiolekti) muuttuu niin, että kohdekielessä vastaajat ”käyttävät” vähemmän puhekielisiä ilmaisuja ja enemmän termejä. Esimerkiksi kaaviossa 5 on esitetty vastaajan 1 (V1) käyttämien puhekielisten ja juridisten ilmaisujen suhteelliset määrät. Termien osuus on merkitty kaaviossa vaalealla värillä ja puhekielisyydet tummalla värillä. Kaaviossa 6 on esitetty saman vastaajan puheenvuorojen tulkkauksessa esiintyvien vastaavanlaisten ilmaisujen suhteelliset frekvenssit.

Kaavio 5: Vastaajan 1 (V1) käyttämien puhekielisten ja juridisten ilmaisujen suhteelliset frekvenssit

Kaavio 6: Vastaajan 1 (V1) puheenvuorojen tulkkauksessa esiintyvien puhekielisten ja juridisten ilmaisujen suhteelliset frekvenssit

Kun vastaajan 1 kielenkäytön profiilia hänen omassa puheessaan (kaavio 5) verrataan tulkkeen vastaavaan profiiliin (kaavio 6), huomataan, että tulokielellä puhe vaikuttaa todennäköisesti sivistyneemmältä ja vähemmän puhekieliseltä kuin alkuperäinen puheenvuoro.

4 Pohdinta

Tutkimus osoittaa, että tulkki pyrkii olemaan **lojaali makrokontekstille** eli tilanteelle, jossa tulkkauksen tapahtuu. Hän ei vähennä juristien puheen termipitoisuutta eikä helpota juristien puhetta maallikoille tulkatessaan. Päinvastoin tulkki oikoo arkityylisiä, alatyylisiä ja slangi-ilmaisuja normatiivisiksi ja muuttaa tavanomaisia ilmaisuja termeiksi.

Tästä nähdään, että **tulkin rooli on enemmän kuin pelkästään viestin välittäjän rooli**. Kuten edellä esitettiin, tulkkauksen saattaa muokata kuvaa puhujan kieli-identiteetistä, ja mahdollisesti sen tuloksena kuuntelijalle voi välittyä vääristynyt kuva puhujan persoonallisuudesta. Sivulla kaksi todettiin, että mielikuvat henkilön persoonallisuudesta ovat omiaan lisäämään tai vähentämään todistelun uskottavuutta, ja näin tulkki voi toimillaan vaikuttaa todistelun arviointiin. Tulkki voi tiedostamattaan (harvemmin tietoisesti) tulla helpottaneeksi tai hankaloittaneeksi viestintää, esimerkiksi käyttämällä paljon erikoistermejä, mikä saattaa vahingoittaa kysyjän tai vastaajan taktiikkaa.

Tulkin pyrkimys lojaaliuteen viestintätilanteen makrokontekstille saattaa muuttaa viestissä välitettävää informaatiota merkittävästi.

Kirjallisuuslähteet

Baranov, A.N. & D.O. Dobrovolski D.O. (toim.) 2008. *Slovar-tezaurus sovremennoi russkoi idiomatiki (Словарь-тезаурус современной русской идиоматики)*. Moskova: Mir Entsiklopedi.

Barik, Henri C. 2002. Qualitative and linguistic data. Teoksessa: Franz Pöchhacker & Miriam Shlesinger (toim.) *The Interpreting Studies Reader*. London and New York: Routledge. 78–91.

Colin, Joan & Ruth Morris 1996. *Interpreters and the legal process*. Winchester: Waterside Press.

Dam, Helle V. 2002. Lexical similarity vs lexical dissimilarity in consecutive interpreting. A product-oriented study of form-based vs meaning based interpreting. Teoksessa: Franz Pöchhacker & Miriam Shlesinger (toim.). *The Interpreting Studies Reader*. London and New York: Routledge. 266 – 277.

Driesen, Christine 1992. Status und Funktion des Gerichtsdolmetschers/-übersetzers in Deutschland. *Mitteilungsblatt: Österreicher Übersetzer- und Dolmetscherverband "UNIVERSITAS"*. 1992:1, 7–13.

Gile, Daniel 1992. Basic theoretical components for interpreter and translator training. Teoksessa: Cay Dollerup and Anne Loddegaard (toim.) *Teaching translation and interpreting : training, talent and experience: papers from the First Language International Conference, Elsinore, Denmark, 31 May–2 June 1991*. Amsterdam : Benjamins. 185–193.

González, Roseann Dueñas, Victoria F. Vásquez & Holly Mikkelson 1991. *Fundamentals of Court Interpretation. Theory, Policy, and Practice*. Durham, North Carolina: Carolina Academic Press.

Haapasalo, Jaana 2000. Todistajanpsykologia. Teoksessa: Jaana Haapasalo, Kari Kiesiläinen & Johanna Niemi-Kiesiläinen. *Todistajanpsykologia ja todistajankuulustelu*. Helsinki: Kauppakaari Lakimiesliiton Kustannus.

Hale, Sandra Beatriz 2004. *The Discourse of Court Interpreting. Discourse practices of the law, the witness and the interpreter*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Kiesiläinen, Kari & Niemi-Kiesiläinen, Johanna 2000. Todistajankuulustelu oikeudenkäynnissä. Teoksessa: Jaana Haapasalo, Kari Kiesiläinen & Johanna Niemi-Kiesiläinen. *Todistajanpsykologia ja todistajankuulustelu*. Helsinki: Kauppakaari Lakimiesliiton Kustannus.

Mikhailov, Mikhail & Nina Isolahti 2008. Korpus ustnyx perevodov kak novyj tip korpusa tekstov. Teoksessa Kibrik A.E. (toim.). *Dialog 2008: Kompjuternaja lingvistika i informatsionnye tehnologii*. Moskva: RGGU, 7:14. 376–381. Saatavissa: <http://www.dialog-21.ru/dialog2008/materials/html/58.htm>. [viitattu 6.8.2009].

Mikkelson, Holly 2000. *Introduction to Court Interpreting*. Manchester, UK & Northampton MA: St. Jerome.

Moeketsi, Rosemary H. 1999. *Discourse in a Multilingual and Multicultural Courtroom: A Court Interpreter's Guide*. Pretoria: van Schaik.

Nyky-suomen sanakirja 1990. Matti Sadeniemi (päätoim.). Suomalaisen kirjallisuuden seura. Porvoo: WSOY. Osat I–III.

Ožegov, S.I. & N.Ju. Švedova (toim.) 1992. *Tolkovyj slovar russkogo jazyka (Толковый словарь русского языка)*. Moskova: Azbukovnik.

Setton, Robin & Manuela Motta 2007. Syntacrobatics. Quality and reformulation in simultaneous-with-text. *Interpreting: International Journal of Research & Practice in Interpreting*. 2007, Vol. 9 Issue 2. 199–230.

Tihomirova, L.V. & M.Ju. Tihomirov (toim) 2002. *Juridičeskaja entsiklopedia (Юридическая энциклопедия)*. Moskova: Izdanije gospodina Tihomirova.

Elektroniset lähteet:

CIC = *Corpus of Court Interpreting at the University of Tampere*. <https://mustikka.uta.fi/spoken/>. [viitattu 19.10.2009]

FiRuLex = *Comparable Russian-Finnish Corpus of Legal Texts* <https://mustikka.uta.fi/corpora/>. [viitattu 19.10.2009]

MOT Venäjä 1.0a 2008. Saatavissa: <http://mot.kielikone.fi/mot/uta/netmot.exe>.

Slovonovo = *Slovar molodežnogo slenga Slovonovo* (Словарь молодежного слэнга Словоново). Saatavissa: <http://slovonovo.ru/>.

Teenslang = *Slovar molodjožnogo slenga* (Словарь молодежного слэнга). Saatavissa: <http://teenslang.su/>.

Litterointimerkit

(.)	lyhyt tauko;
(0.4)	tauon pituus sekunneissa;
(ee ~0.9)	täytetty tauko ja sen pituus sekunneissa;
[]	päällekkäispuhunnan alkamis- ja päätymiskohta;
sa-	sana jää kesken;
&&&	sana tai jakso, josta ei ole saatu selvää.
P12	paikkakunnan nimi

¹ Sähköinen tietokanta sijaitsee Tampereen yliopiston Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelman palvelimella osoitteessa: <https://mustikka.uta.fi/spoken/>. Pääsy aineistoon on rajattu.

² Sähköisen tietokannan rakenne- ja toimintaperiaatteista sekä automaattisen haun mahdollisuuksista ks. tarkemmin Mikhailov & Isolahti 2008.

³ Sähköinen tietokanta sijaitsee Tampereen yliopiston Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelman palvelimella osoitteessa: <https://mustikka.uta.fi/corpora/>. Korpuksen on koottu Suomen ja Venäjän federaation säädöksiä. Korpuksen koko on 2 316 477 sanaa.

⁴ Nuorisoslangin sanakirja (*Slovonovo*) antaa sanan *бадега* merkitykseksi: 1) 'huonomainen juominkipaikka' ja luettelee sen synonyymeinä *трактир, корчма, тошиловка, винарка, наливайка, бар* (suunnilleen esim. 'trahteri, kapakka, räkälä, juottola, baari'). Lisäksi mainitaan, että sana on alunperin lainattu espanjan kielestä (*bodega* 'viinikellari').

⁵ Tulkki sivuuttaa ilmauksen pragmaattisen merkityksen ja kääntää lähes sananmukaisesti alkuperäisen venäjänkielisen ilmauksen ('saattoi minut tilaan').

⁶ Oikeusavustajankin selitys on epämääräinen ja tulkki täydentää sitä nyt venäjäksi lisäämällä 'kiusaamiselle/kiduttamiselle' määreen 'fyysinen'.